



## SUNDHED OG SIKKERHED PÅ ARBEJDSPLADSEN

Forbedring af sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen har været et vigtigt anliggende for EU siden 1980'erne. Der er med lovgivning på EU-plan blevet fastsat minimumsstandarder for beskyttelse af arbejdstagerne, samtidig med at medlemsstaterne fortsat kan bibeholde eller indføre strengere bestemmelser. Da Lissabontraktaten trådte i kraft, blev Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder retligt bindende, og sundheds- og sikkerhedspolitikken blev derved til et endnu vigtigere område for EU's lovgivning.

### RETSGRUNDLAG

Artikel 91, 114, 115, 151, 153 og 352 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF).

### MÅL

På grundlag af artikel 153 i TEUF fremmer EU forbedringer af arbejdsmiljøet for at beskytte arbejdstageres sundhed og sikkerhed ved at harmonisere deres arbejdsvilkår. I den henseende er der fastsat minimumskrav på EU-plan, der giver medlemsstaterne mulighed for at indføre en højere grad af beskyttelse på nationalt plan, såfremt de ønsker det. Traktaten fastsætter desuden, at direktiver skal undgå at pålægge administrative, finansielle og retlige byrder af en sådan art, at de hæmmer oprettelse og udvikling af små og mellemstore virksomheder.

### RESULTATER

#### A. Den institutionelle udvikling

Der blev inden for rammerne af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (EKSF) gennemført en række forskningsprogrammer inden for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen. Behovet for en samlet tilgang til dette område blev mere udtalt med etableringen af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (EØF) i 1957. Det Rådgivende Udvalg for Sikkerhed, Hygiejne og Sundhedsbeskyttelse på Arbejdspladsen blev nedsat i 1974 for at bistå Kommissionen. Det var nødvendigt med minimumskrav for sundhed- og sikkerhed på arbejdspladsen for at kunne gennemføre det europæiske indre marked. Dette førte til vedtagelse af et antal direktiver, bl.a. direktiv 82/605/EØF (erstattet af [direktiv 98/24/EF](#)) om beskyttelse mod de risici, der er forbundet med metallisk bly, direktiv 83/477/EØF (senest ændret ved [direktiv 2009/148/](#)



[EF](#)) om asbest og direktiv 86/188/EØF (senest ændret ved direktiv [2003/10/EF](#)) om støj.

#### 1. Den europæiske fælles akt

Med vedtagelsen af den [europæiske fælles akt](#) i 1987 blev sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen for første gang **omfattet af EØF-traktaten** i en artikel, som fastsætter minimumskrav og gør Rådet i stand til med kvalificeret flertal at vedtage direktiver om sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen. Formålene var: at forbedre arbejdstagernes sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, at harmonisere vilkårene i arbejdsmiljøet, at forhindre social dumping, efterhånden som gennemførelsen af det indre marked skred frem, og at forhindre virksomheder i at flytte til områder med en lavere grad af beskyttelse for dermed at opnå konkurrencefordel.

#### 2. Amsterdamtraktaten (1997)

[Amsterdamtraktaten](#) styrkede beskæftigelsesspørgsmåls status ved at indføre afsnittet om beskæftigelse og den sociale aftale. For første gang vedtog både Parlamentet og Rådet ved hjælp af den fælles beslutningsprocedure direktiver, hvor der blev fastsat minimumsforskrifter på området for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen og arbejdsvilkår.

#### 3. Lissabontraktatens bidrag (2007)

[Lissabontraktaten](#) indeholder en »social klausul«, ifølge hvilken der skal tages hensyn til sociale krav i forbindelse med Unionens politikker. Med Lissabontraktatens ikrafttræden blev [Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder](#) juridisk bindende for medlemsstaterne i deres anvendelse af EU-retten.

#### 4. Den europæiske søjle for sociale rettigheder (2017)

Den [europæiske søjle for sociale rettigheder](#), som blev undertegnet af Rådet, Kommissionen og Parlamentet i november 2017, fastsætter 20 rettigheder og principper, herunder alle arbejdstageres ret som fastsat i artikel 31 i chartret om grundlæggende rettigheder til sunde, sikre og værdige arbejdsforhold. Selvom søjlen ikke er juridisk bindende i sig selv, består den af en pakke af lovgivnings- og bløde reguleringstiltag, der har til formål at fremme stigende konvergens inden for leve- og arbejdsvilkår i EU.

### B. Milepæle: Direktiver og Det Europæiske Arbejds miljøagentur (OSHA)

#### 1. Rammedirektiv 89/391/EØF og individuelle direktiver

Artikel 137 i Nicetraktaten (nu artikel 153 i TEUF) dannede grundlag for EU's bestræbelser på at forbedre arbejdsmiljøet med henblik på at beskytte arbejdstagernes sundhed og sikkerhed. Vedtagelsen af [rammedirektiv 89/391/EØF](#) med dets særlige fokus på forebyggelsestankegangen var en milepæl. Heri blev der fastsat bestemmelser vedrørende forebyggende foranstaltninger, udveksling af oplysninger, høring, afbalanceret deltagelse og uddannelse af både arbejdstagere og deres repræsentanter i den offentlige og private sektor.

Rammedirektivet danner ikke alene grundlag for over 25 individuelle direktiver på forskellige områder og for [Rådets forordning \(EF\) nr. 2062/94](#) om oprettelse af et



europæisk arbejdsmiljøagentur, men har også haft konsekvens for andre retsakter om vikaransatte og arbejdstidsrelaterede spørgsmål i forskellige direktiver.

Disse individuelle direktiver omfatter følgende:

- Minimumsforskrifter for sikkerhed og sundhed i forbindelse med arbejdsstedet (89/654/EØF) og bestemmelserne for signalgivning i forbindelse med sikkerhed og/eller sundhed under arbejdet (92/58/EØF);
- brug af arbejdsudstyr (89/655/EØF som ændret ved direktiv 2001/45/EF og direktiv 2009/104/EF); brug af personlige værnemidler (89/656/EØF) og arbejde med skærmterminaler (90/270/EØF) og manuel håndtering (90/269/EØF).
- Sektorer: midlertidige eller mobile byggepladser (92/57/EØF); den boringsrelaterede udvindingsindustri (92/91/EØF og 92/104/EØF) og fiskerfartøjer (93/103/EF).
- Grupper: gravide arbeidstagere (92/85/EF) og beskyttelse af unge på arbejdspladsen (94/33/EF)
- Agenser: udsættelse for kræftfremkaldende stoffer (90/394/EØF) og direktivet om beskyttelse af arbeidstagerne mod risici for under arbejdet at være udsat for kræftfremkaldende stoffer eller mutagener (2004/37/EF); kemiske agenser (98/24/EF som ændret ved direktiv 2000/39/EF og direktiv 2009/161/EF); biologiske agenser under arbejdet (2000/54/EF) og beskyttelse mod ioniserende stråling (direktiv 2013/59/Euratom, der ophæver tidligere relaterede direktiver); beskyttelse af arbeidstagere, der kan blive udsat for fare hidrørende fra eksplosiv atmosfære (99/92/EF); arbeidstageres eksponering for risici på grund af fysiske agenser (vibration) (2002/44/EF), støj (2003/10/EF), elektromagnetiske felter (2004/40/EF som ændret ved direktiv 2013/35/EU) og kunstig optisk stråling (2006/25/EF).
- Stoffers navne: tilpasning af adskillige direktiver om klassificering, mærkning og emballering af stoffer og blandinger (direktiv 2014/27/EU).

Opdateringen af [direktiv 2004/37/EF](#) om beskyttelse af arbeidstagerne mod risici for under arbejdet at være udsat for kræftfremkaldende stoffer eller mutagener var et årelangt forløb. Et første parti på 13 stoffer var omfattet af et [forslag fra maj 2016](#), som blev endeligt vedtaget i december 2017. Et [andet forslag fra januar 2017](#) om revision af grænseværdier for yderligere syv stoffer blev først vedtaget i januar 2019, efter at Parlamentet havde held med at få indføjet en grænseværdi for erhvervsmæssig påvirkning under anvendelsesområdet. Et tredje [forslag fra april 2018](#), som omfattede yderligere fem stoffer, der anvendes inden for metallurgi, galvanisering, minedrift, genanvendelse, laboratorier og sundhedspleje, blev endelig afsluttet i marts 2019 som direktiv 2019/983.

Aftaler mellem arbejdsmarkedets parter, der er indgået inden for rammerne af arbejdsmarkedsdialogen, er en anden fremgangsmåde til at iværksætte sociallovgivning ([2.3.7](#)). Den 19. december 2016 vedtog Rådet direktiv (EU) 2017/159 om gennemførelse af den aftale mellem arbejdsmarkedsparterne om forbedring af arbejdsvilkårene i fiskerisektoren, som blev indgået i 2013. Det tog derimod mere end fire år at implementere en tilsvarende aftale for frisørbranchen. Det skyldtes, at der som led i Kommissionens program for målrettet og effektiv regulering (REFIT) blev



foretaget en gennemgang af hele lovgivningen vedrørende sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen.

## 2. Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur (EU-OSHA)

Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur blev oprettet i 1996 og har hovedsæde i Bilbao. Agenturet har til formål at fremme deling af viden og oplysninger med henblik på at fremme en risikoforebyggelseskultur. Det har udarbejdet en platform for [webbaserede interaktive risikoanalyseværktøjer \(OiRA\)](#), der indeholder SMV-orienterede, sektorspecifikke risikovurderingsværktøjer på alle sprog, og [E-redskabet for farlige stoffer](#) der yder virksomhedsspecifik rådgivning om farlige stoffer og kemiske produkter og om anvendelse af god praksis og beskyttelsesforanstaltninger. EU-OSHA afsluttede i 2016 et treårigt [pilotprojekt om sundhed og sikkerhed for ældre arbejdstagere](#), der var iværksat af Kommissionen på Europa-Parlamentets anmodning. Endvidere har agenturet siden år 2000 afholdt de årlige kampagner »Sunde arbejdspladser«, der skal højne bevidstheden om diverse sundheds- og sikkerhedsaspekter; det seneste fokuserede således på »sunde arbejdspladser håndterer farlige stoffer«. Kampagnen i 2020-2022 fokuserer på forebyggelse af arbejdsrelaterede muskel- og knoglelidelser. Agenturet foretog i 2015 en [gennemgang af vellykkede benchmarkinginitiativer vedrørende arbejdssundhed og -sikkerhed](#), som gjorde det muligt for organisationerne at sammenligne hinandens sundheds- og sikkerhedsprocesser.

## C. EU-handlingsprogrammer og -strategier om sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen

I perioden fra 1951 til 1997 blev der etableret EKSF-forskningsprogrammer inden for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen. Den europæiske sociale dagsorden blev vedtaget i 2000 og bidrog til en mere strategisk tilgang til sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen på EU-plan. Efterfølgende blev der med fællesskabsstrategien for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen for 2002-2006 vedtaget en global tilgang til trivsel på arbejdspladsen.

Fællesskabsstrategien for 2007-2012 fokuserede på forebyggelse. Den havde til formål at opnå en kontinuerlig reduktion af arbejdsulykker og erhvervs sygdomme i EU, navnlig ved at definere og gennemføre nationale strategier, forbedre og forenkle den eksisterende lovgivning og forbedre gennemførelsen af denne lovgivning gennem udveksling af god praksis, oplysningskampagner og bedre information og uddannelse.

I juni 2014 offentliggjorde Kommissionen EU-strategirammen for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen 2014-2020, der blev vedtaget af Rådet i marts 2015. Rammen har til formål at håndtere tre store udfordringer: forbedre og forenkle de eksisterende regler, styrke forebyggelsen af arbejdsrelaterede sygdomme, herunder nye risici, og tage hensyn til den aldrende arbejdsstyrke. Særlig opmærksomhed gives til mikrovirkningens og små virksomheders behov. Endvidere fokuserede Kommissionens meddelelse af 2017 om sikrere og sundere arbejde på at modernisere EU's arbejdsmiljølovgivning og -politik. Den foreslog konkrete tiltag såsom bekæmpelse af arbejdsrelateret kræft. I december 2019 vedtog Rådet konklusioner, der opfordrede Kommissionen til at skitsere en ny EU-arbejdsmiljøramme for 2021-2027.



## EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

Parlamentet har ofte fremhævet behovet for en optimal beskyttelse af arbejdstageres sundhed og sikkerhed. Det har vedtaget mange beslutninger med opfordring til, at alle aspekter, der direkte eller indirekte påvirker en arbejdstagers fysiske eller mentale velbefindende, skal være omfattet af EU-lovgivning. Parlamentet har også haft en væsentlig indflydelse på direktiver, der forbedrer arbejdsmiljøet. Parlamentet støtter Kommissionen i dens bestræbelser på at oplyse små og mellemstore virksomheder bedre. Det er af den opfattelse, at arbejde må tilpasses menneskers evner og behov og ikke omvendt, og at arbejdsmiljøer bør udvikles på en sådan måde, at der tages større hensyn til sårbare arbejdstageres særlige behov. Parlamentet har indtrængende opfordret Kommissionen til at undersøge fremvoksende risici, der ikke er omfattet af den gældende lovgivning, f.eks. nanopartikler, stress, udbændthed, vold og chikane på arbejdspladsen.

Det har bl.a. været medvirkende til, at arbejdsmarkedets parter vedtog en rammeaftale om forebyggelse af stikskader i sygehus- og sundhedssektoren, som blev indført ved [Rådets direktiv 2010/32/EU](#). Parlamentet har også krævet forbedring af den eksisterende lovgivning om beskyttelse af gravide arbejdstagere og beskyttelse af arbejdstagere mod muskel- og knoglelidelser. Yderligere centrale anmodninger omfatter indførelse af et direktiv, som fastlægger minimumsstandarder for anerkendelse af erhvervssygdomme og udvidelse af anvendelsesområdet for [rammedirektiv 89/391/EØF](#) til at omfatte visse grupper af arbejdstagere (som f.eks. de væbnede styrker, selvstændige, hushjælp og hjemmearbejdende).

I juni 2010 forkastede Europa-Parlamentet Kommissionens forslag om ændring af direktiv om tilrettelæggelse af arbejdstid for personer, der udfører mobile vejtransportaktiviteter, fordi det ikke var enigt i, at selvstændige arbejdstagere skulle udelukkes fra anvendelsesområdet for direktivet. Kommissionen trak derfor sit forslag tilbage.

I sin beslutning af 25. november 2015 reagerede Parlamentet på Kommissionens vedtagelse af EU-strategirammen for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen 2014-2020 ved at beklage, at Kommissionen ikke havde fastsat specifikke mål i strategirammen (f.eks. vejledende reduktionsmål for arbejdsrelaterede sygdomme og arbejdsulykker). Det opfordrede også til, at der blev fremlagt flere konkrete og ikke-lovgivningsmæssige tiltag efter midtvejsrevisionen i 2016.

Endvidere vedtog Parlamentet i september 2018 en beslutning om muligheder for genintegrering i kvalitetsbeskæftigelse af arbejdstagere, der er ved at komme sig efter skader og sygdom, baseret på tre søjler: forebyggelse og tidlig indgriben, tilbagevenden til jobbet, holdningsændring over for genintegrering af arbejdstagere.

Foruden Parlamentets ændringer til lovforslagene, dets tilsyn med og tilskyndelse til Kommissionens øvrige indsats inden for sundhed og sikkerhed, har det også anlagt en fremadskuende tilgang til dette område ved at undersøge eventuelle nye risici forbundet med teknologisk innovation og dermed forbundne ændringer i struktureringen af arbejdsforhold.



Aoife Kennedy / Stefan Schulz / Monika Szejna  
03/2020

